PREDICATUL CIRCUMSTANȚIAL

DE

SILVIA NIȚĂ

În *Studii de gramatică* — vol. al II-lea, 1957, Editura Academiei R.P.R., p. 121 —, Mara Rădulescu discută o parte de propoziție necunoscută pînă acum : *Numele predicativ circumstanțial*. Autoarea pornește de la propoziția *Fetița aleargă voioasă* și susține că adjectivul *voioasă* este nume predicativ circumstanțial și nu complement de mod, cum este considerat de gramatici. Argumentele aduse în sprijinul acestei idei sînt următoarele :

Adjectivul *voioasă* se referă concomitent la substantivul *fetița* și la verbul *aleargă*, are deci un dublu rol sintactic : determinant al substantivului și determinant al verbului.

În construcțiile de tipul *Fetița aleargă voioasă*, accentul predicativ cade pe adjectiv și îl face să devină astfel numele predicativ al verbului, care este considerat de autoare ca verb semicopulativ, nu lipsit de sens lexical, dar lipsit de predicativitate.

Întrucît construcții de tipul celei discutate de Mara Rădulescu există și în limbile slave, problema delimitării sintactice a adjectivului pe care-l cuprind se pune și aici. În limbile slave, acest adjectiv este considerat parte secundară de propoziție și are elemente comune cu complementul de mod, atributul și predicatul.

Fie că este numit atribut predicativ [1] sau atribut circumstanțial [2], predicat indirect [3] sau predicat secundar [4], și în limbile slave ca și în limba

[1] Fr. Travníček, *Mluvnice spisevné češtiny, skladba*, Praga, 1949, p. 152; Šmilauer, *Novočeská skladba*, Praga, 1947, p. 333—346.

[2] Stanislav Szober, *Gramatyka Polskiego*, ed. a III-a, Varșovia, 1953, p. 136.

[3] A. Sechehaye, *Essai sur la structure logique de la phrase*, Paris, 1926, p. 156.

[4] Eug. Pauliny, *Systém slovenského spisovného jazyka*, Bratislava, 1947, p. 115; Ružička, *Skladba neurčitku*, Bratislava, 1956, p. 144.

BDD-A10417 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:55:29 UTC)

romînă el îndeplinește aceleași funcțiuni : a) determinant al subiectului sau obiectului ; b) determinant al predicatului.

În cele ce urmează vom arăta pentru ce adjectivul din construcțiile de tipul *Fetița aleargă voioasă* nu poate fi considerat complement circumstanțial de mod, atribut sau nume predicativ circumstanțial.

Acordul adjectivului *voioasă* cu subiectul propoziției în gen, număr și caz, ne arată că nu există o determinare directă între verb și adjectiv. Adjectivul *voioasă* nu arată modul de desfășurare a acțiunii exprimată de predicat ca în cazul construcției *Fetița aleargă repede* și deci nu poate fi considerat complement circumstanțial de mod. Adjectivul *voioasă* este un determinant direct al subiectului și în astfel de construcții el exprimă starea subiectului în timpul acțiunii.

În propoziția *Fetița aleargă voioasă* adjectivul *voioasă* determină substantivul *fetița*. Din acest punct de vedere ar putea fi considerat și atribut. Dar determinarea directă dintre adjectiv și substantiv nu este în raport de subordonare ca în cazul construcției „Fetița *voioasă* aleargă". Fapt pentru care adjectivul „voioasă" nu exprimă o calitate permanentă a substantivului determinat și exprimă o calitate a subiectului, limitată de acțiunea predicatului. Deci el nu poate fi considerat atribut. Adjectivul *voioasă* este un determinant direct al substantivului prin intermediul căruia în mod indirect, el determină și predicatul.

Mara Rădulescu, în studiul citat, îl consideră nume predicativ pe lîngă verbul copulativ *a alerga*. Ideea aceasta se bazează pe argumentul discutabil că verbul *a alerga* este copulativ. Să luăm exemplele :

Fetița devine voioasă
Fetița aleargă voioasă

Lăsînd la o parte adjectivul *voioasă* din ambele propoziții, obținem :

Fetița devine
Fetița aleargă

Prima propoziție *Fetița devine* nu are înțeles de sine stătător. Verbul *a deveni* este aici un verb semicopulativ și nu poate forma singur predicatul. Verbul *a deveni* exprimă un proces prin care subiectul obține o însușire. Adăugînd propoziției adjectivul *voioasă*, definim însușirea subiectului, delimităm sensul propoziției obținînd construcția „*Fetița devine voioasă*", în care numele predicativ *voioasă* exprimă însușirea permanentă a subiectului.

În exemplul *Fetița aleargă*, verbul *a alerga* este un verb predicativ care dă propoziției un înțeles independent. Dezvoltînd propoziția, obținem *Fetița aleargă voioasă*. În cazul de față adjectivul *voioasă* are funcția de determinant al subiectului și al predicatului, întregind sensul gramatical al propoziției. Aici verbul *a alerga* nu îndeplinește funcția unui verb

BDD-A10417 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:55:29 UTC)

copulativ sau semicopulativ, fiindcă el are un conținut semantic independent, iar din punct de vedere gramatical formează singur predicatul propoziției. De aceea adjectivul *voioasă* nu este nume predicativ circumstanțial; numele predicativ presupune ca trăsătură specifică exprimarea calității permanente a subiectului și existența unui verb copulativ sau semicopulativ. Or, după cum am arătat, în construcția *Fetița aleargă voioasă*, adjectivul *voioasă* nu îndeplinește aceste condiții. El exprimă numai starea subiectului în raport de simultaneitate cu acțiunea predicatului. Sensul propoziției din punct de vedere logic poate fi redat și astfel:

Fetița aleargă și este voioasă
În timp ce fetița aleargă este voioasă
Fetița aleargă fiind voioasă

Posibilitatea de a echivala propoziția *Fetița aleargă voioasă* prin coordonare și subordonare și existența unei determinări directe între adjectiv și subiect pe de o parte și a determinării indirecte între adjectiv și verb pe de altă parte, vin în favoarea tezei că adjectivul *voioasă* este un predicat, care propunem să fie numit *predicat circumstanțial.*

Adjectivul *voioasă* în construcția *Fetița aleargă voioasă* prezintă elemente comune cu predicatul nominal. Sensul propoziției din punct de vedere logic poate fi redat astfel[1]:

Fetița aleargă și este *voioasă* (în momentul cînd fetița aleargă, este voioasă).

Fraza *Fetița aleargă și este voioasă* nu are un sens diferit de cel al propoziției *Fetița aleargă voioasă.* În ambele cazuri subiectul este *fetița.* Predicatul *aleargă* exprimă acțiunea principală pe care o săvîrșește subiectul, pe cînd predicatul nominal *este voioasă* exprimă starea în care se află subiectul.

De la construcția *Fetița aleargă și este voioasă* se ajunge la *Fetița aleargă voioasă* prin eliminarea copulei (a verbului copulativ) și prin asimilarea numelui predicativ la propoziția cu sens principal (*Fetița aleargă*)[2]. Adjectivul *voioasă* în construcția *Fetița aleargă voioasă* are funcție de determinant direct al substantivului și de determinant indirect al verbului. Aici adjectivul determinant nu atribuie o calitate permanentă substantivului determinat, ci exprimă însușirea substantivului simultană cu acțiunea verbului.

Considerăm că adjectivul *voioasă* în construcția *Fetița aleargă voioasă* este un al doilea predicat al propoziției, un predicat secundar care exprimă o stare sau o calitate atribuită verbului prin intermediul substantivului.

---

[1] Fr. Trávníček, *op. cit.*, p. 152. Se discută exemplul: chlapec chodí bos „băiatul umblă descult".

[2] Fr. Trávníček, *op. cit.*, p. 152 și urm.

BDD-A10417 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:55:29 UTC)

Predicatul circumstanțial stă mai ales pe lîngă verbele care exprimă mișcarea (*a merge, a umbla, a alerga, a se întoarce, a fugi, a intra* etc.):

Seara, cînd Simion veni de la cărăușie, *băut și morocănos*, bătrîna îl aștepta la poartă, să-i spuie ... (P. Dumitriu, *Pasărea furtunii*, 74).

Apoi se întoarse *înnebunit* în odaie (P. Dumitriu, *Pasărea furtunii*, 366).

Predicatul circumstanțial poate fi exprimat prin adjectiv:

Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă
Prin care trece *albă* regina nopții *moartă*.
Biserica-n ruină
Stă *cuvioasă*, *tristă*, *pustie* și *bătrînă* (M. Eminescu, *Melancolie*).

Predicatul circumstanțial exprimat prin adjectiv poate determina substantivul sau pronumele cu funcție de complement drept în propoziție:

Am găsit-o *bolnavă*
Și-a găsit mama după ani de zile *sănătoasă*.

Predicatul circumstanțial poate fi exprimat prin locuțiuni adjectivale, gerunzii și participii cu valoare adjectivală.

a. Locuțiune adjectivală.

Și pasu-n urma-ți zboară c-o tainică mînie,
Ca un smintit ce cată cu *ochiu-ngălbenit*,
Cu *fruntea-nvinețită*, *cu fața cenușie* (M. Eminescu, *Amorul unei marmure*);

b. Participiu cu valoare adjectivală:

Trecătorii se întorceau *mirați* (P. Dumitriu, *Pasărea furtunii*, 238).

Oamenii se priveau *umiți* (P. Dumitriu, *Pasărea furtunii*, 294).

Adjectivul cu funcție de predicat circumstanțial se acordă în gen, număr și caz cu subiectul propoziției.

c. Gerunzii cu valoare adjectivală:

Atunci tu prin întuneric te apropii *surîzîndă* (M. Eminescu, *Noaptea*, 54).

Predicatul circumstanțial poate fi exprimat și printr-un substantiv însoțit de prepoziția *ca*. În construcțiile de tipul „*Fratele meu muncește la fabrică ca strungar*", predicatul circumstanțial indică funcția pe care o îndeplinește subiectul în timpul acțiunii. Substantivul *strungar* este aici un determinant al subiectului și exprimă calitatea, funcția acestuia în momentul acțiunii. Ex.:

Spune-i, frate, că o să-l trimitem pe el *ca instructor* pe flotă (P. Dumitriu, *Pasărea furtunii*, 124).

BDD-A10417 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:55:29 UTC)

Tocmai despre flotă am venit să-ți vorbesc. Nu numai *ca director* al flotei, ci și *ca membru* în comitetul regiunii de partid (P. Dumitriu, *Pasărea furtunii*, 122).

Cele mai frecvente cazuri sînt însă construcțiile cu predicate circumstanțiale exprimate printr-un verb la gerunziu. Gerunziul cu funcție de predicat circumstanțial în construcțiile de tipul *Fratele a venit plîngînd* este după părerea noastră un determinant direct al subiectului cu valoare, predicativă. Deci gerunziul *plîngînd* în construcția *Fratele a venit plîngînd* are funcție dublă : determinativă și predicativă [1]. Considerăm că accentul cade pe funcția determinativă, determinarea dintre subiect și gerunziu fiind o determinare directă. Gerunziul în construcții asemănătoare exprimă o acțiune secundară, care se raportează la subiect, determinînd calitatea subiectului în timpul acțiunii.

Deci deosebim predicat circumstanțial nominal în cazul construcțiilor de tipul *Fetița aleargă voioasă* și *Fratele meu muncește la fabrică ca strungar* și predicat circumstanțial verbal în cazul construcției de tipul *venea plîngînd.*

Predicatul circumstanțial este partea secundară de propoziție, care exprimă starea sau aspectul modal al acțiunii, raportate la subiectul sau obiectul propoziției. Dubla funcție de determinant al subiectului sau obiectului, funcție principală, și cea de determinant al verbului, prin intermediul subiectului sau obiectului, constituie particularitatea distinctivă a acestei categorii sintactice. Predicatul circumstanțial este un determinant cu valoare predicativă al subiectului sau obiectului. Predicatul circumstanțial întregește sensul gramatical al propoziției. Predicatul circumstanțial de obicei stă la sfîrșitul propoziției, în special după verb. Ex. : „... și eu iar fugeam acasă, *plîngînd*, *stupind* și *blestemîndu-l*“ (I. Creangă, *Amintiri din copilărie*, 62).

Dar el poate sta și înaintea substantivului determinat, ca în cazul construcției de tipul *Zgomotoși copiii vin.*

Din analiza faptelor ajungem la următoarele concluzii :

Predicatul circumstanțial este al doilea predicat, un predicat secundar care exprimă starea sau acțiunea modală raportată la subiectul sau obiectul propoziției.

El este cerut, în general, de verbe intranzitive, verbe de mișcare sau de verbe tranzitive cu valoare absolută.

Predicatul circumstanțial are dublă funcție, funcție determinativă și predicativă.

---

[1] Matilda Caragiu, *Sintaxa gerunziului românesc*, în *Studii de gramatică*, vol. II, Ed. Academiei R.P.R., București, 1957, p. 83.

BDD-A10417 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:55:29 UTC)

El poate fi exprimat prin adjective, locuțiuni adjectivale, participii și gerunzii cu valoare adjectivală. În cazul cînd predicatul circumstanțial este exprimat printr-un adjectiv, se face acordul cu subiectul sau obiectul al cărui determinant principal este.

Predicatul circumstanțial poate fi exprimat printr-un substantiv însoțit de prepoziția *ca*. Substantivul cu rol de predicat circumstanțial exprimă funcția subiectului sau a obiectului în propoziție.

Predicatul circumstanțial exprimat prin verbe la gerunziu indică acțiunea secundară a subiectului sau a obiectului, simultană cu acțiunea predicatului.

BDD-A10417 © 1958 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:55:29 UTC)